

ЗАКОННІСТЬ ПРОВЕДЕНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ЕКСПЕРТАМИ НДЕКЦ

Відповідно до частини 2 статті 69 Кримінального процесуального кодексу України (надалі як КПК України) не можуть бути експертами особи, які перебувають у службовій або іншій залежності від сторін кримінального провадження або потерпілого.

На практиці у більшості випадків не лише сторона обвинувачення, але і сторона захисту направляють матеріали кримінального провадження для проведення експертизи до Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру Міністерства внутрішніх справ України або до його територіальних підрозділів (надалі як ДНДЕКЦ).

Разом із тим, проведення експертизи експертами ДНДЕКЦ є грубим порушенням вимог ч. 2 статті 69 КПК України з огляду на наступне.

ДНДЕКЦ (у тому числі його територіальні підрозділи) є складовими частинами Експертної служби МВС відповідно до абзацу 2 пункту 1 Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України, яке затверджено Наказом МВС України за № 1343 від 03.11.2015 р.

Абзацом 1 пункту 1 Положення № 1343 зазначається, що Експерта служба МВС безпосередньо підпорядковується Міністерству внутрішніх справ. Відповідно і керівний склад Експертної служби призначається Міністром МВС України.

Пункт 2 Положення № 1343 визначає, що у своїй діяльності Експертна служба МВС керується окрім іншого і наказами МВС України.

Ще одним важливим моментом, на якому слід наголосити увагу є те, що відповідно до пп. 6) п. 5 вказаного Положення № 1343 Експертна служба МВС з метою організації своєї діяльності організовує і здійснює в установленому порядку матеріально-технічне та фінансове забезпечення ДНДЕКЦ та НДЕКЦ.

Вказане дає беззаперечні підстави вважати, що працівники (експерти) ДНДЕКЦ та НДЕКЦ фактично перебувають у службовій або іншій залежності від сторони обвинувачення як сторони кримінального провадження.

Постанова Пленуму ВСУ за № 8 від 30.05.1997 р. (яку навіть сьогодні активно застосовують у практиці) в п. 17 роз'яснює, що при перевірці і оцінці експертного висновку суд повинен з'ясувати чи було додержано вимоги законодавства при призначенні та проведенні експертизи.

Як ми бачимо, у разі призначення проведення експертизи експертами

ДНДЕКЦ порушуються вимоги процесуального закону, а саме ч. 2 статті 69 КПК України.

Дана позиція знаходить своє підтвердження і в судовій практиці. Так, у вирокі Краснолиманського міського суду Донецької області від 22.11.2016 р. у кримінальній справі № 236/2029/16-к зазначено, що в порушення ч. 2 ст. 69 КПК України дослідження фахівцями відомчої установи МВС України ставить під сумнів відсутність службової чи іншої залежності експерта від органу досудового розслідування.

Говорячи про реальні і головне, законні функції ДНДЕКЦ, то слід звернутися до Інструкції про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події, яка затверджена Наказом МВС України за № 1339 від 03.11.2015 р.

Так, згідно вказаної Інструкції № 1339 працівники ДНДЕКЦ фактично залучаються в якості спеціалістів при проведенні огляду місця події, а фактично до слідчої дії, в ході проведення яких використовуються спеціальні знання та навички застосування технічних або інших засобів. А фактично, сприяння у виявленні, фіксуванні та збиранні (вилученні) доказів.

З огляду на викладене, з метою дотримання прав учасників кримінального провадження, а особливо обвинуваченого, на дотримання законності при проведенні досудового розслідування та судового розгляду, вбачається за доцільне, що ДНДЕКЦ необхідно вивести із підпорядкування та поза межі структури Міністерства внутрішніх справ України, створивши незалежну експертну установу. Лише в такому разі, при проведенні експертизи експертами ДНДЕКЦ, останні будуть дійсно незалежними, неупередженими і не перебуватимуть у службовій або іншій залежності від сторін кримінального провадження або потерпілого

Література

1. Вирок Краснолиманського міського суду Донецької області від 22 лист. 2016 р. у кримінальній справі № 236/2029/16-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/62967478>
2. Експертиза у судочинстві України: наук.-практ. посіб. / за заг. ред. В.Г. Гончаренка, І.В. Гори. Київ: Юрінком Інтер, 2015. 504 с.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України в редакції від 17 бер. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
4. Кримінальний процес України. Загальна частина: підручник / за ред. Тертишник В.М. Київ: Алерта, 2014. 440 с.
5. Про затвердження Інструкції про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 03 лист. 2015 р. № 1339.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1392-15>

6. Про затвердження Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 03 лист. 2015 р. № 1343. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1390-15>

7. Про організацію діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 06 лип. 2017 р. № 570. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0918-17>

УДК 340.5;004.891.2(043.2)

Рибікова Г.В., к.ю.н.,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПРАВОСУДДІ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

У Європі штучним інтелектом називається кіберфізична (небіологічна) автономна система, яка потребує фізичної (енергетичної) підтримки, здатна обмінюватися даними зі своїм середовищем і аналізувати їх, самонавчатися на основі набутого досвіду та взаємодії, а також адаптувати свої дії і поведінку відповідно до умов середовища [1].

Цифровий світ продовжує розвиватись та удосконалюватись, технології штучного інтелекту займають ніши в різних сферах людського життя, юридична сфера також не залишилась осторонь. Так, наприклад, в Китаї вже працюють судді з штучним інтелектом, кібер-суди та виносяться вирокі, що передаються через чат-програми. Таким чином вже розглянуто понад 3 мільйони судових справ з моменту запуску «мобільного суду» на платформі соціальних медіа WeChat. Серед переваг такого правосуддя юристи Китаю відмічають швидкість відправлення правосуддя, звертаючи увагу на те, що зволікання з прийняттям рішення є різновидом відмови у справедливості [2].

Також технології штучного інтелекту використовуються в правосудді США. Зокрема, за допомогою алгоритму, розробленому Stanford Computational Policy Lab надається інформація судді про оцінку ризиків під час обрання запобіжного заходу.

Досвід Франції спрямований не стільки на отримання користі від використання штучного інтелекту в цій сфері, скільки на запобігання можливим зловживанням. За аналіз моделі поведінки конкретного судді, що дозволяє спрогнозувати яке рішення у справі він може винести, запроваджена кримінальна відповідальність.

В Україні використання елементів штучного інтелекту пов'язують з функціонуванням Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, яка частково вже працює в складі окремих модулів. Планується